

UDK: 930.25(436)“15/17”

Historijska građa

PODACI O BOSANSKOM EJALETU U ORIJENTALNIM RUKOPISIMA KONZULARNE AKADEMIJE U BEČU

Nedim Zahirović
Beč

Abstract: The theme of this paper are the copies of documents and manuscripts that had been in the possession of the former Consular Academy and are now held by Austrian State Archives in Vienna. These documents are related to the territory of Bosnian Eyalet and cover the period from mid-16th century until the first decades of the 18th century.

Key words: Bosnian eyalet, documents

Abstrakt: Tema ovog rada su prepisi dokumenata u rukopisima, koji su bili u vlasništvu bivše Konzularne akademije, a danas se nalaze u Austrijskom državnom arhivu u Beču. Dokumenti se odnose na teritoriju Bosanskog ejaleta i obuhvataju vrijeme od sredine 16. do prvih decenija 18. vijeka.

Ključne riječi: Bosanski ejalet, dokumenti

1. Uvodne napomene

Sve do početka 17. stoljeća međudržavne odnose između Osmanskoga carstva i Habsburške monarhije karakterizira izrazita nadmoć osmanske strane. Mirovni ugovor koga su 11.11.1606. godine sklopili Osmansko carstvo i Habsburška monarhi-

ja označio je kraj rata započetog 1593. godine, i istovremeno kraj osmanske vojne i diplomatske premoći. Prilikom sklapanja ovog mirovnog ugovora Osmanlije su primorane da po prvi put čine ustupke habsburškoj strani.¹ U nastojanju da ublaži za nju nepovoljne odredbe ugovora osmanska strana pribjegava jednostranom mijenjanju teksta što je dovelo do postojanja različitih verzija mirovnog ugovora². Zbog nedostatka vlastitih tumača, austrijska strana je u toku pregovora koristila usluge tumača, koji su bili strani podanici. Oni pravovremeno ne ukazuju na ove jednostrane izmjene pa je dvije godine kasnije habsburški poslanik Adam von Herberstein morao prihvatiti izmijenjenu verziju koju je ratifikovao sultan. Sve ovo je dovelo do diplomatskog spora koji je riješen kompromisom 1615. godine.

Problemi nastali zbog razlika u tekstu ovog mirovnog ugovora nagnali su habsburšku stranu da pristupi obrazovanju vlastitih prevodilaca, jer su im tumači čije su usluge ranije koristili izgledali nepouzđano, često su tražili velike novčane sume i bili skloni podmićivanju. Godine 1615. odlučeno je da se ubuduće u Istanbul šalju dva učenika (Sprachknaben) koji će boraviti u rezidenciji austrijskog stalnog poslanika i učiti turski jezik da bi poslije mogli biti angažovani kao tumači³.

Kako su se u narednom vremenu odnosi između dvaju carstava još intenzivnije razvijali, carica Marija Terezija u septembru 1753. godine odobrava prijedlog o osnivanju Orijentalne akademije u Beču (K. K. Akademie orientalischer Sprachen)⁴. Svrha postojanja Akademije bila je školovanje budućih prevodilaca za orijentalne jezike, odnosno diplomata za službu na Orijentu. Od svog osnivanja Akademija je nabavljala knjige i rukopise koji su korišteni u nastavnom procesu pa je tako stvorena biblioteka Akademije. Osim toga Marija Terezija je izdala naredbu da se razni dokumenti iz bečkih arhiva daju na raspolaganje Akademiji, također za korištenje u nastavnom pro-

¹ O mirovnom ugovoru sklopljenom na ušću rijeke Žitve v. Gustav Bayerle, *The Compromise at Zsitvatorok*, u: *Archivum Ottomanicum*, vol. 6, Leuven, 1980, 5–53; Karl Nehring, *Adam Freiherrn zu Herbersteins Gesandtschaftsreise nach Konstantinopel. Ein Beitrag zum Frieden von Zsitvatorok (1606)*, München, 1983, 15ff.

² O različitim verzijama teksta mirovnog ugovora v. Nehring, op.cit., 24ff; Rudolf Neck, *Andrea Negroni. (Ein Beitrag zur Geschichte der österreichisch-türkischen Beziehungen nach dem Frieden von Zsitvatorok)*, u: *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs*, Bd. 3, Wien, 1950, 166–195.

³ Neck, op.cit., 195.

⁴ O Akademiji v. V. Weiss Edler von Starckenfels, *Die kaiserlich-königliche orientalische Akademie zu Wien, ihre Gründung, Fortbildung und gegenwärtige Einrichtung*, Wien, 1839; Agenor Graf Goluchowski von Goluchowo, *Die K. und K. Konsular-Akademie von 1754 bis 1904. Festschrift zur Feier des hundertfünfzigjährigen Bestandes der Akademie und der Eröffnung ihres neues Gebäudes*, Wien, 1904.

cesu. Pitomci Akademije su ove dokumente prevodili i pravili prepise od njih, pa je jedan broj dokumenata tako i sačuvan budući da su originali vremenom izgubljeni⁵. Rukopise, koji su se nalazili u biblioteci Akademije, katalogizirao je Albrecht Krafft 1842. godine⁶. Akademija je 1938. godine ukinuta, a rukopisi su 1949. godine predati Državnom arhivu (Österreichisches Staatsarchiv / Haus-, Hof- und Staatsarchiv) Beču. Rukopisi su 1975. godine raspoređeni u kartone i popisani, a 1981. godine izvršena je ponovna revizija i izrađen je novi katalog za internu upotrebu prema kome se rukopisi danas koriste.⁷

Jedan broj prepisa koji se nalaze u ovim rukopisima načinjen od dokumenata koji se odnose na teritoriju Bosanskog ejaleta. U ovom radu donijet ćemo kratak sadržaj tih prepisa držeći se sljedećih pravila: a) u obzir će biti uzeti prepisi koji imaju datum, odnosno oni čije približno datiranje nije sporno b) prepisi će biti izloženi hronološki i pri tome će biti naveden broj kartona u kome se rukopis nalazi, sadašnji broj rukopisa i signatura iz 1886. godine (u kosim linijama).

2. Sadržaj dokumenata

Karton 10, rukopis br. 137 /J.25/, fol.4r-4v: arz koga je na Portu poslao budimski beglerbeg Mustafa-paša⁸:

Mustafa-paša u arzu navodi da jedan od pisara Visoke Porte (dergâh-ı 'âlî kâtiblerinden)⁹ Mehmed, kome je bilo naređeno ponovno popisivanje Zvorničkog sandžaka, uživa u sandžaku Menteše zijamet od 27 000 akči i da mu treba nadoknaditi manjak od 9 000 akči; Mehmed je prilikom pohoda na Siget dobio povišicu (terağkî) od 200 akči, zatim prilikom popisa sandžaka Alacağışâr (Kruševac) od 3

⁵ V. Claudia Römer, *Die Übungsbücher der Zöglinge der K. K. Akademie Orientalischer Sprachen*, u: *Auf den Spuren der Osmanen in der österreichischen Geschichte* (= Wiener Osteuropa Studien, Band 14), Wien, 2002, 155-160.

⁶ *Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften der k. k. Orientalischen Akademie zu Wien*, Wien, 1842.

⁷ Katalog prema kome se danas rukopisi koriste označen je signaturom XV/6.

⁸ Ovaj arz kao i naredni arzovi i pisma koji se odnose na Mustafa-pašu Sokolovića nisu datirani, ali budući da je Mustafa-paša bio budimski beglerbeg od 1566. do 1578. godine, to su i ovi arzovi, odnosno pisma poslata u ovom periodu. O Mustafa-paši v. *Biographisches Lexikon zur Geschichte Südosteuropas* III, herausgegeben von Mathias Bernath, Felix v. Schroeder und Karl Nehring, München, 1979, 279-280 (Josef Matuz).

⁹ Navodi iz dokumenata kao i jedan broj imena dati su prema transkripciji primijenjenoj u *İslâm Ansiklopedisi*.

000 akči, a kod popisa Zvorničkog sandžaka od 4 000 akči; Mustafa-paša dalje navodi da je Mehmed posebno kod popisa i preraspodjele Zvorničkog sandžaka (livâ-ı İzvornîğun tahîrîr ve tevzî'inde) pokazao zalaganje, pronicljivost i potpunu čestitost i da je zato zaslužio sultanovu milost; Mustafa-paša predlaže da se manjak nastao iz ovih povišica i još jedna povišica namire iz prihoda sandžaka Saruhan ili sandžaka Aydın.

Isto, fol. 5r: arz koga je na Portu poslao budimski beglerbeg Mustafa-paša:

Mustafa-paša navodi u arzu da Ferhad-aga, multezim mukate Vâç¹⁰, uživa zija-met od 50 000 akči u Sremskom sandžaku i da je umro njegov sin Mehmed, koji je u Hercegovačkom sandžaku, u nahiji Soko, uživao timar, koji je obuhvata sela Rip-če(?) i Dobra(?) i iznosi 15 999 akči; Mustafa-paša predlaže da se ovaj timar dodijeli drugom sinu Ferhad-age Omeru, koji je službenik pomenute mukate.

Isto, fol. 6r-6v: arz poslat na Portu:

U arzu se navodi da je mjesto Tim (Tîrîn) koje se nalazi u Bosni težak i opasan derbend, da je ranije prelaz bio otežan budući da se na tom mjestu nije nalazio nikakav most na rijeci Vrbas; raniji bosanski beg a sadašnji budimski beglerbeg Mustafa-paša je tu naselio jedan broj vlastitih ljudi¹¹ i jedan broj od onih koji nisu popisani kao nomadi (hâric ez defter-i haymâne), ukupno 10–15 kuća; on je dao tu izgraditi most, karavan-saraj i džamiju, i nastala je kasaba od 46 kuća, pa su mjesto i prelaz postali sigurni; kasnije su subaše i vojvode radi ubiranja pristojbi (bâc-ı bâzâr, ihtisâb, ihzâriyye, bâd-ı havâ) počeli ulaziti u kasabu, naseljavati svoje ljude i uznemirivati stanovnike koji su napustili kasabu, pa su most i karavan-saraj došli u zapušteno stanje, putevi i klanci postali su neprohodni, a prelaz je postao još teži nego ranije; ukoliko bi ove pristojbe bile namijenjene za popravljavanje i održavanje ovih hajrata, odnosno ako bi mjesto pomenutom paši bilo dato kao mulkijet, to bi donijelo korist i prosperitet ovom kraju.

Isto, fol. 11r–11v: pismo koga je budimski beglerbeg Mustafa-paša uputio nekom Mustafa-čelebiji u Istanbulu:

U pismu Mustafa-paša navodi da je ranije poslao na Portu jedan arz da mu se

¹⁰ 1562. godine pominje se timarnik Ferhad, amil mukate Vâç, koji može biti identičan sa ovim Ferhad-agom, v. Ludwig Fekete, *Die Siyâgat-Schrift in der türkischen Finanzverwaltung* I, Budapest, 1955, 297.

¹¹ U tekstu je upotrijebljena riječ kûl; moguće je da se radi o robovima koje je Mustafa-paša oslobodio.

kasaba Trn dodijeli kao mulk čemu nije udovoljeno; na Portu su od bosanskog bega i od banjalučkih i sarajevskih uglednika stigla dva arza različitog sadržaja u vezi s tim; Mustafa-paša je također napisao arzove i predao ih svom čovjeku Seferu; Mustafa-paša traži u jednom arzu da mu ova kasaba bude dodijeljena kao mulk, a prema drugom arzu, ukoliko ovo nije moguće, da bude oslobođena od stražarske službe (karakolluk) i drugih vanrednih nameta (ve sâyir tekâlif-i 'örfiyye), da stanovnici budu određeni za službu na mostu, a da određene pristojbe (bâc-ı bâzâr, ihtisâb, ihzârîyye, bâd-ı havâ) budu namijenjene za plate službenicima džamije; Mustafa-paša traži od Mustafe-čelebije da on ove arzove pokaže i velikom veziru Mehmed-paši¹² i da se založi u tom pogledu.

Isto, fol. 96r: pismo budimskog beglerbega Mustafa-paše bez navoda kome je upućeno:

U pismu se navodi zahtjev da se navedene pristojbe namijene za plate službenicima džamije, a da stanovnici popravljaju most i karavan-saraj; Mustafa-paša navodi da su napisana dva koncepta, odnosno arza, moli primaoca pisma da on ove koncepte ovjeri svojim pečatom i da će on podnijeti onaj koncept odnosno arz koji bude prikladniji.

Isto, fol. 96v: pismo budimskog beglerbega Mustafa-paše upućeno nekom efen-diji:

Pismo skoro identičnog sadržaja kao i prethodno; Mustafa-paša navodi da šalje dva koncepta, odnosno arza, moli primaoca da potpiše i stavi svoj pečat na koncepte, da ih preda njegovom čovjeku Seferu i izražava svoju zahvalnost.

Isto, fol. 96v: pismo budimskog beglerbega Mustafa-paše upućeno kobaškom kadiji:

Pismo skoro identičnog sadržaja kao i dva prethodna; Mustafa-paša traži od kobaškog kadije da ovjeri svojim pečatom i potpiše oba koncepta, odnosno arza, a zatim da ih da nekom Baki-čelebiji da i on stavi na njih svoj pečat i potpis i da se to preda njegovom čovjeku.

Isto, fol. 97r-97v: arz upućen sultanu u vezi s nastojanjem Mustafa-paše da navedene pristojbe budu namijenjene za održavanje njegovih hajrata u kasabi Trn:

U arzu se navodi kako je nastojanjem Mustafa-paše zasnovana kasaba Trn i o

---

¹² U pismu se ne pominje ime velikog vezira Mehmed-paše, ali se iz navoda "şâhib-se'âdet efendimüz se'âdetlü paşa hâzretlerine varub" može zaključiti da se radi o njemu.

zloupotrebama koje čine povjerenici (mevkufât ve mâbeyn emînleri), kako je mjesto postalo opasno, a most i karavan-saraj zapušteni; ukoliko bi navedene pristojbe bile određene za popravku i održavanje ovih hajrata, to bi donijelo korist ovom pograničnom kraju.

Karton 10, br. 130 /G.62/, fol. 84r: tezkera upućena kadiji Velike radi ubiranja filurije:

U tezkeri se navodi da je došao ferman da se do početka augusta 998. (= 01.08.1590.) godine ubere filurija u Začasni (Pakrac) koja se nalazi pod njegovom jurisdikcijom; za to je određen jedan od službenika Bosanskog divana kome je uručen defter i ova tezkera u kojoj se naređuje kadiji da njemu pomogne kod ubiranja filurije¹³; isto tako se naređuje da od onih filurdžija koji su upisani u defter sada treba naplatiti džizju, pristojbu na vino (resm-i hamr) i desetinu ('öšr) od 999. godine i to predati pomenutom službeniku.

Karton 8, br. 99 /G.32/, fol. 229v: pismo koje je venecijanski dužd uputio sultanu Ahmetu 1016. (28.04.1607.–17.04.1608.) godine:

Ovo pismo (nâme) predstavlja odgovor dužda na sultanovo pismo koje je u Veneciju donio čauš Abdi; u tom pismu sultan se požalio na napade uskoka i štete koje su oni nanijeli kasabi Skradin o čemu ga je izvijestio bosanski paša; u svom odgovoru dužd navodi da iza ovih napada stoje uskoci i stanovništvo naseljeno oko šibeničke tvrđave, te da i on trpi štete od njih; dužd navodi da je i stanovništvo Skradina krivo za to jer nisu bili dovoljno budni i oprezni.¹⁴

Karton 39, br. 569, fol. 27r–27v: ferman, Jedrene, prva dekada muharema 1087 (16.03.–25.03.1676.) godine, koji je poslat budimskom mustahfizu, bosanskom beglerbegu i kadijama:

U fermanu se navodi da je austrijski poslanik uputio arzuhal Porti u kome je naveo da su ga katolički redovnici, odnosno svećenici izvijestili, osim što se protivno ahdnami ometaju kod obavljanja obreda, da se na putevima, skelama i prelazima uzimaju roba i stvari iz njihovih tovara i da oni traže sultanovu naredbu da se to spriječi; u vezi s tim sultan izdaje ovaj ferman u kome naređuje da se to suzbije i da se postupa prema ahdnami.

---

¹³ U Slavoniji je pod imenom filurije plaćana džizja (glavarina), v. Nenad Moačanin, *Požega i Požeština u sklopu Osmanlijskoga Carstva (1537.–1691.)*, Jastrebarsko, 1997, 37.

¹⁴ Ovaj napad na Skradin dogodio se sredinom augusta 1605. godine, v. Gligor Stanojević, *Senjski uskoci*, Beograd, 1973, 219-221.

Isto, fol. 28r–28v: ferman, Jedrene, prva dekada muharema 1087. (16.03.–25.03.1676.) godine, koji je poslat budimskom mustahfizu, bosanskom beglerbegu i kadijama:

U fermanu stoji da je austrijski poslanik uputio arzuhal na Portu u kome je naveo da su ga katolički redovnici, odnosno svećenici izvijestili da neki od pripadnika ehl-i 'örf¹⁵ protivno ahdnami njih uznemiravaju, uz prijetnje iznuđuju novac od njih, i da oni traže da sultan izda naredbu da se to spriječi; sultan izdaje ovaj ferman kojim naređuje da se to spriječi.

Isto, fol. 30r–30v: ferman, Jedrene, prva dekada muharema 1087. (16.03.–25.03.1676.) godine, koji je poslat budimskom mustahfizu, bosanskom beglerbegu i kadijama:

U fermanu stoji da je austrijski poslanik uputio arz na Portu u kome je izvijestio da se redovnici, odnosno svećenici crkava u Môtîka¹⁶, ...(?), ...(?) protivno ahdnami uznemiravaju i sprečavaju da poprave svoje kuće koje su njihova zajednička imovina i da oni traže da sultan prema ahdnami izda naredbu da se oni kod toga posla ne uznemiravaju; sultan izdaje ferman i naređuje da se postupa prema ahdnami, da se redovnici ne uznemiravaju i ne sprečavaju u tome poslu i da oni koji njih uznemiravaju budu kažnjeni.

Isto, fol. 14v: ferman, Jedrene, zadnja dekada muharema 1086. (16.04.–26.04.1675.) godine, koji je poslat bosanskom beglerbegu i kadiji Srebrenice:

U fermanu se navodi da od davnina u ovom kadiluku živi katolička zajednica (Lâîfîn tâyifesi) kao i njihovi redovnici (rühbânlar); iako je naređeno da se pečki pa-

¹⁵ O ehl-i 'örf v. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Türk Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* I, İstanbul, 1946, 510. U drugoj polovini 16. vijeka, a i kasnije, mnogi od njih bili su skloni izazivanju nereda, up. Mustafa Akdağ, *Celâli İsyânları (1550–1603)*, Ankara, 1963, 80ff.

¹⁶ Radi se vjerojatno o crkvi, odnosno samostanu u Motičini, up. Eusebius Fermendžin, *Acta Bosnae potissimum ecclestistica sum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752*, Zagreb, 1892, 495; imena drugih dvaju crkava ili samostana napisana su bez dijakritičkih znakova i nismo ih mogli jasno pročitati. Činjenica da su i prethodna dva fermanski upućeni bosanskom i budimskom beglerbegu upućuje na to da su i ovi redovnici odnosno svećenici živjeli i djelovali vjerojatno na području Slavonije, odnosno požeškog sandžaka. Na ovom području je dolazilo do izvjesnog sukoba nadležnosti bosanskog i budimskog beglerbega pa su vjerojatno zbog toga ovi fermanski upućeni i jednom i drugom beglerbegu, up. Moačanin, op.cit., 75.

trijarh (İpek batırığı ve İvladîqa) ne miješa u njihove obrede, ne uznemirava ih traženjem carina, poreza i uobičajenih nameta (büyük rüsûm ve 'avâyid), austrijski poslanik (Nemçe kapu kethüdâsı)¹⁷ je uputio arzuhal Porti u kome je naveo da su ga pripadnici ove zajednice obavijestili da vladika po imenu ... (?) protivno ahdnami i od davnina ustaljenim običajima traži dažbine, uznemirava ih, i da oni traže da se izda sultanova naredba se to spriječi; sultan izdaje ovaj ferman kojim zabranjuje da se postupa protivno ahdnami, da latinski redovnici i svećenici ne smiju biti uznemiravani od grčkih, srpskih i bugarskih biskupa (Rûm ve Şırf ve Bulğâr biskubûslarından), i da oni zajedno s ostalom rajom koja pripada katoličkoj crkvi bez smetnji drže misu prema svom običaju.

Karton 10, br. 134, fol. 15r: sažet sadržaj (hulâşa) arza vojnika, aga, kapetana i stanovništva tvrđava Vranograč i Todornovi, upućen poslije 19.12.1713. godine:

U arzu se navodi da su uz saglasnost kapetana tvrđava na Hrvatskoj Baniji, i to tvrđave Kostajnica¹⁸ i tvrđave b-l-c-k¹⁹, vojvoda Nikola sin Todora, njegov brat knez Petar, knez Grubiša sin Žarka, knez Miloš sin Vukadina(?), Luka, Tintor, zatim knez u tvrđavi Petrinja²⁰ Radiša i knez u tvrđavi Topusko²¹ prije dvije godine protivno miru skupili nešto odmetnika (eşkıyâ) i došli pod tvrđave Vranograč i Todornovi, odveli volove, zapalili sjenike (otluklar); kada je to primijećeno, 24 vojnika iz ovih tvrđava dali su se u potjeru za njima i u jednom neprijateljskom selu, koje se nalazi na oko jedan sahat udaljenosti u pravcu islamske granice, sustigli ih, uzeli volove i vraćali se ponovo nazad; pomenute neprijateljske vojvode i zapovjednici su zajedno s ostalim odmetnicima ušli u islamskog područje, postavili zasjedu i iz te zasjede napali vojnike, koji su se vraćali; tom prilikom oni su ubili konjičkog agu (fârisân âğası) i 5 vojnika iz tvrđave Vranograč, 6 vojnika iz tvrđave Todornovi, odnijeli njihovo oružje i odveli konje; osim ovoga, njihova nasilja su se dešavala više puta tako što su palili sjenike, rušili mlinove, odnosili ili razbijali mlinско kamenje i jedan puta u prenoćištu ubili ljude koji su išli da se žale na Divanu (şikâyete giden âde-

¹⁷ Tada je austrijski stalni poslanik na Porti bio Johann Christof von Kindsberg, koji je se i u drugim prilikama zauzimao za interese franjevac, v. Bertold Spuler, *Die europäische Diplomatie in Konstantinopel bis zum Frieden von Belgrad (1739)*, u: *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, N.F. Bd. XI, Heft III-IV, Breslau, 1935, 338.

¹⁸ Prepis je pisan sitnim slovima i njegovo čitanje je prilično otežano. Grafija imena ove tvrđave (k-s?-n-s odnosno k-s?-â-n-y-s-e) upućuje na to da je vjerojatno riječ o Kostajnici.

¹⁹ b-l-c-k / b-l-â-c-y-k (= Bilacik odnosno Bilaj ?).

²⁰ p-t-r-n / p-t-r-â-n.

²¹ t-p-z-k / t-p-v-z-k-y; ime kneza tvrđave Topusko nije navedeno.

mlerin); kapetan Ličkog sela i tvrđave Izačić Omer²², kapetan martolosa u tvrđavi Ostrovica Sulejman i konjički aga iz tvrđave Novi Hasan su vijećali kako da se suzbiju ova nasilja.

Dizdar tvrđave Cetin Derviš, dizdar tvrđave Velika Kladaša Muhamed, dizdar tvrđave Podzvizd Ahmed, dizdar tvrđave Vranograč Džafer, dizdar tvrđave Bužim Mustafa, zastupnik kapetana i dizdara tvrđave Ostrovica Muhamed su izvijestili da je 1120. (23.03.1708.–11.02.1709.) godine 500–600 neprijatelja pošlo na četovanje i tom prilikom su ubili jednu osobu koja je nosila pismo iz vranogračke tvrđave i još neka lica, a svake godine su palili sjenike, razbijali mlinsko kamenje, noću i danju krali konje i ostalu stoku.

Godine 1125. (28.01.1713–19.12.1713.) okupilo se 500–600 neprijatelja koji su došli kod vranogračke tvrđave u namjeri da zapale sjenike i tom prilikom zametnula se borba. Stanovništvo naseljeno oko tvrđava Vranograč i Todornovi traži da se ovome stane na kraj.

Karton 8, br. 121 /H.29/ fol. 46r–46v: pismo upućeno velikom veziru Ali-paši od bosanskog valije 07. ramazana 1126. (15.10.1714.) godine:

Bosanski valija izvještava velikog vezira da je prošle godine novac u iznosu od 4 000 groša, namijenjen za popravku tvrđave Cetin u Kamengradskom kadiluku doznačen iz bosanske blagajne i predat džizjedaru Mehmed-agi; valija dalje izvještava o pripremama za popravku tvrđava Bihać, Banjaluka i Počitelj.

Isto, fol. 37v–38v: bujruhdija od 18. safera 1135. (28.11.1722.) godine izdata od Bosanskog divana i upućena sarajevskom muli, muteselimu Mehmed-agi i janjičarskom zabitu Haseki Mehmed-agi:

U bujruhdiji se navodi da se stanovnici Sarajeva Boz Husejn i Bojadži Ahmed puštaju iz zatvora zbog popravljenog vladanja i navodi se spisak njihovih kefila.

Isto, fol. 80v: bujruhdija od 30. safera 1135. (09.12.1722.) godine²³ koja je poslata dizdaru Hodidjeda:

U bujruhdiji se naređuje dizdaru Hodidjeda (Hodîd) da zbog popravljenog vladanja pusti Bojadži Ahmeda i Boz Husejna iz tvrđavskog zatvora.

Isto, fol. 37r–37v: bujruhdija od 12. džemazijel-evvela 1135. (18.02.1723.) godine koja je upućena uglednicima u Sarajevu i sarajevskom muteselimu Mehmed-

²² Lîçka kırye ve İzâcî kâl'esi kâpudanı.

²³ Mjesec safer ima 29 dana, pa je ovdje kao datum naveden 09.12.1722. godine.

agi:

U bujruhdiji se konstatuje da je Hasan(?) Abdulah efendija, defterdar mukate Zadra, koja je odžakluk vojnika kapetanije Stara Ostrovica (Ostrovîçe-i 'atîk kâpudanlığa tâbi' neferâtınîj ocaqları olan Zâdre mukâta'ası defterdârı), od prihoda ove mukate isplatio iznos od 11 984 groša za vojničke plate za 1134. godinu i obavezao se pred šerijatskim sudom da će u roku od 50 dana isplatiti zaostatak od 7 985 groša; budući da on to nije učinio, izdaje se bujruhdija kojom se naređuje da se on dovede na Bosanski divan.

Isto, fol. 81r: bujruhdija od 22. ramazana 1135. (26.06.1723.) godine upućena kadijama na putu od Sarajeva do Gackog:

U bujruhdiji se navodi da je poslan mubašir da ispita slučaj kada su se Albanci, koji su u Sarajevo došli karavanom i uzeli neku zabranjenu robu, na povratku sukobili s ljudima pri čemu je ranjen jedan od njihovih mazgara po imenu Redžeb.

Isto, fol. 38v-39r: bujruhdija iz ramazana 1135. (05.06.–04.07.1723.) godine upućena sarajevskom kadiji, muteselimu Mehmed-agi, ajanima i službenicima (iş erleri):

U bujruhdiji se naređuje da se radi popravke tvrđave Žepče koja je naređena ove godine, pošalje majstor (doğramacı) Sava koji živi u Sarajevu; zajedno s njim treba da se pošalju četiri nedžara i deset čerahora.

Osim ovih dokumenata nalazi se i priličan broj nedatiranih dokumenata koji se odnose na teritoriju Bosanskog beglerbegluka. U ovome prethodnom rukopisu (karton 8, br. 121, /H.29/) nalazi se još jedan broj dokumenata koji, najvjerojatnije, potiču iz prve polovine 18. vijeka, a odnose se na Bosanski beglerbegluk. U kartonu 38 nalazi se jedan rukopis (br. 562) u kome se nalazi prepiska Hasana, turskog komandanta Beograda u vrijeme Prvog srpskog ustanka. Jedan broj pisama čiji se prepisi nalaze u ovom rukopisu je poslao, odnosno dobio tadašnji bosanski valija Ebu Bekir-paša. Neke od tih pisama je objavio Aleksa Ivić i nije potrebno da njihov sadržaj ponovo ovdje navodimo²⁴. ■

²⁴ v. Aleksa Ivić, *Spisi bečkih arhiva o Prvom srpskom ustanku. Knjiga I.– Godina 1804.*, Beograd, 1935, 59–60, 215, 256–57, 286–287.

FACTS ON BOSNIAN EYALET IN THE ORIENTAL MANUSCRIPTS
OF THE CONSULAR ACADEMY
IN VIENNA

Summary

This article deals with the copies of the documents in the manuscripts, which were in the possession of the former Consular Academy in Vienna and are now located in the Austrian State Archives in Vienna. The documents concern the territory of Ottoman Bosnia, spanning the period from the middle of the 16th to the early 18th century. ■

(Translated by Nedim Zahirović)